

Hallintovaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi hallintolain muuttamisesta, julkisista kuulutuksista annetun lain kumoamisesta ja maakaaren 12 luvun 3 §:n muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi hallintolain muuttamisesta, julkisista kuulutuksista annetun lain kumoamisesta ja maakaaren 12 luvun 3 §:n muuttamisesta (HE 239/2018 vp): Asia on saapunut hallintovaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- lainsäädäntöneuvos Marietta Keravuori-Rusanen, oikeusministeriö
- erityisasiantuntija Heini Färkkilä, oikeusministeriö
- hallitusneuvos Ilkka Turunen, valtiovarainministeriö
- lainsäädäntöjohtaja Riitta Rönn, ympäristöministeriö

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia
- oikeusministeriö
- maa- ja metsätalousministeriö
- liikenne- ja viestintäministeriö
- työ- ja elinkeinoministeriö
- korkein hallinto-oikeus
- Suomen Kuntaliitto

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan ajantasaistettavaksi yleistiedoksiantomenettelyä koskeva hallintolain sääntely. Yleistiedoksiannossa luovuttaisiin virallisen lehden ensisijaisuudesta. Asiakirjan nähtävillä asettamisesta olisi ilmoitettava yleisessä tietoverkossa viranomaisen verkkosivuilla ja tarpeen vaatiessa sellaisessa sanomalehdessä, josta vastaanottajan voidaan otaksua parhaiten saavan tiedon. Virallisen lehden asema yleistiedoksiannon tiedoksisaantijankohdan määräävänä ilmoittamistapana säilytettäisiin kuitenkin sellaisten poikkeuksellisten tilanteiden varalta, joissa asiakirjan nähtävillä asettamista koskevaa ilmoitusta ei ole voitu julkaista viranomaisen verkkosivuilla. Esityksen tavoitteena on tiedonvälityksen ja yleistiedoksiantomenettelyn tehostaminen.

Valiokunnan mietintö HaVM 29/2018 vp

Lisäksi esityksessä ehdotetaan kumottavaksi julkisista kuulutuksista annettu laki vanhentuneena ja lisättäväksi julkista kuuluttamista koskevat yleiset menettelysäännökset hallintolakiin. Lähtökohtana olisi, että kuulutus ja kuulutettavat asiakirjat julkaistaisiin yleisessä tietoverkossa viranomaisen verkkosivuilla. Tarpeen vaatiessa kuulutus julkaistaisiin myös asian vaikutusalueen sanomalehdessä tai muulla viranomaisen päättämällä tavalla. Jos kuulutusta ei voitaisi tietoliikennehäiriöiden tai muun tähän rinnastettavan syyn vuoksi julkaista viranomaisen verkkosivuilla, kuulutus olisi julkaistava lisäksi virallisessa lehdessä. Toimivalta julkisen kuulutuksen toimittamiseen johtuisi vastaisuudessakin muusta laista.

Hallintolain mukaisen yleistiedoksiannon ja julkisen kuulutuksen kohteena olevat asiakirjat saattavat sisältää henkilötietoja tai muita yksityiselämän suojan piiriin kuuluvia tietoja tai tietoja esimerkiksi yksityisestä liikesalaisuudesta. Hallintolakiin ehdotetaan siksi otettavaksi säännökset tietojen julkaisemisesta yleistiedoksiantoa ja julkista kuulutusta toimitettaessa.

Esityksessä ehdotetaan myös tehtäväksi uudistuksesta välittömästi aiheutuva tekninen muutos maakaareen.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2020.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Hallintolakiin (434/2003) ehdotetuilla muutoksilla ajanmukaistetaan sekä yleistiedoksiantoa että julkista kuulutusta koskevaa yleistä sääntelyä siten, että viranomaisen verkkosivuilla yleisessä tietoverkossa julkaisemisesta tulee ensisijainen menettelytapa asianomaisia tiedoksiantomuotoja käytettäessä. Lakiehdotus mahdollistaa tarpeen vaatiessa myös täydentävien julkaisutapojen käytön.

Yleistiedoksiannossa ehdotetaan luovuttavaksi virallisen lehden ensisijaisuudesta. Ehdotuksen mukaan asiakirjan nähtävälle asettamisesta on ilmoitettava yleisessä tietoverkossa viranomaisen verkkosivuilla ja tarpeen vaatiessa sellaisessa sanomalehdessä, josta vastaanottajan voidaan otaksua parhaiten saavan tiedon. Ehdotus on verrattavissa pitkälti kuntalain (410/2015) 140 §:n mukaiseen päätöksen tiedoksiantoon kunnan jäsenille, joka myös tukeutuu yleisen tietoverkon käyttöön.

Hallintovaliokunta pitää esityksen tavoitetta sääntelyn ajanmukaistamisesta ja menettelyn tehostamisesta kannatettavana ja ehdotettua sääntelyä perusteltuna. Sääntelyssä on asianmukaisesti huomioitu myös tilanteet, joissa tiedoksianto yleisessä tietoverkossa ei ole riittävää. Esityksen perustelujen mukaan säännösten mahdollistamaa harkintavaltaa käytettäessä on kiinnitettävä erityistä huomiota vastaanottajien oikeusasemaan ja tiedonsaannin tarpeeseen. Valiokunta pitää tärkeänä, että harkintavaltaa käytetään huomioiden myös kulloinenkin yhteiskuntakehitys. Tarve täydentävien tiedoksiantotapojen käyttämiselle saattaa olla suurempi sääntelyn voimaantulon alkuvaiheessa ennen julkisen hallinnon laajempaa digitalisaatiokehitystä.

Selvyyden vuoksi valiokunta toteaa, että pääasialliset tiedoksiantotavat ovat edelleenkin hallintolain 55 §:n mukaisesti tavallinen tai todisteellinen tiedoksianto. Niitä käytetään yksilön oikeuk-

Valiokunnan mietintö HaVM 29/2018 vp

sien ja velvollisuuksien sekä oikeusturvan kannalta keskeisissä tilanteissa. Yleistiedoksianto tulee käytettäväksi vain, jos tiedoksiantoa ei voida toimittaa näillä perusmenettelyillä taikka kun asiakirja on annettava tiedoksi yli kolmellekymmenelle tiedossa olevalle henkilölle tai kun henkilöiden lukumäärää ei tiedetä.

Lisäksi hallintolakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi säännös julkisista kuulutuksista. Samalla kumotaan vuodelta 1925 peräisin oleva julkisista kuulutuksista annettu laki (34/1925). Ehdotuksen mukaan myös julkinen kuulutus toimitetaan lähtökohtaisesti julkaisemalla kuulutus ja kuulutettava asiakirja yleisessä tietoverkossa viranomaisen verkkosivuilla. Tarpeen vaatiessa kuulutus julkaistaisiin myös asian vaikutusalueen sanomalehdessä tai muulla viranomaisen päättämällä tavalla.

Julkisen kuulutuksen toimittaminen eroaa yleistiedoksiannosta ja viranomaisen yleisestä tiedottamisesta. Julkista kuulutusta käytetään erityissäännösten nojalla esimerkiksi ympäristösääntelyn hallinnollisessa toteuttamisessa, jossa viranomaisen päätökset usein kohdistuvat suureen määrään ihmisiä tai oikeushenkilöitä. Julkisia kuulutuksia koskevan yleissääntelyn säilyttämistä yleistiedoksiannon ohella voidaan siten pitää aiheellisena.

Valiokunta pitää julkisia kuulutuksia koskevan yleisen menettelysääntelyn uudistamista asianmukaisesti perusteltuna. Valiokunta tähdentää, että toimivalta julkisen kuulutuksen toimittamiseen johtuu vastaisuudessaakin muusta laista. Erityislainsäädännössä säädetään kuulutuksen toimittamiseen toimivaltaisesta viranomaisesta ja siitä, missä asiassa ja missä asian käsittelyvaiheessa kuulutetaan. Ehdotetulla sääntelyllä ei näin ollen puututa kuulutusmenettelyn käyttöalaa.

Lisäksi hallintolaissa ehdotetaan säädettäväksi yleisessä tietoverkossa tapahtuvaan tietojen julkaisemiseen kohdistuvista rajoituksista. Ehdotuksen mukaan yleistiedoksiantoa ja julkista kuulutusta toimitettaessa saadaan julkaista ainoastaan sellaiset tiedot, jotka eivät ole muun lain perusteella salassa pidettäviä. Henkilötiedoista saadaan kuitenkin julkaista ainoastaan tiedonsaannin kannalta välttämättömät henkilötiedot. Henkilötiedot on poistettava viranomaisen verkkosivuilta yleisestä tietoverkosta ilmoitusajan ja kuulutusajan päätyttyä. Ehdotettu sääntely on tärkeä yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta tiedoksiantotapojen laajentuessa tietoverkossa tapahtuvaan julkaisemiseen. Esityksen perusteluissa on arvioitu sääntelyä kattavasti suhteessa Euroopan unionin yleiseen tietosuojasetukseen ja kansalliseen henkilötietojen käsittelyä koskevaan lainsäädäntöön.

Hallituksen esityksestä ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella hallintovaliokunta puoltaa lakiehdotusten hyväksymistä muuttamattomina. Ehdotettu sääntely ei aseta estettä sille, että tieto toimivaltaisen viranomaisen verkkosivuilla julkaistuihin ilmoituksista ja kuulutuksista julkaistaisiin lisäksi keskitetysti esimerkiksi viranomaisten yhteisessä verkkopalvelussa. Valiokunta katsoo, että tältä osin kyse on lähinnä sääntelyn toimeenpanosta, johon liittyviä ratkaisuja on mahdollista arvioida osana julkisen hallinnon kehittämistä.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Hallintovaliokunnan päätösehdotus:

Valiokunnan mietintö HaVM 29/2018 vp

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 239/2018 vp sisältyvät 1.—3. lakiehdotuksen.

Helsingissä 6.2.2019

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Juho Eerola ps
varapuheenjohtaja Timo V. Korhonen kesk
jäsen Anders Adlercreutz r
jäsen Mika Kari sd
jäsen Sirpa Paatero sd
jäsen Olli-Poika Parviainen vihr
jäsen Veera Ruoho kok
jäsen Joonas Räsänen sd
jäsen Vesa-Matti Saarakkala sin
jäsen Matti Semi vas
jäsen Mari-Leena Talvitie kok
jäsen Tapani Tölli kesk

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Minna-Liisa Rinne